

Рецензія
зроблено
25.06.2025
Олена Мисенко

Голові спеціалізованої вченої ради
ДФ 26.133.095
у Київському столичному університеті
імені Бориса Грінченка,
доктору біологічних наук, професору,
професору кафедри спорту та фітнесу
факультету здоров'я, фізичного
виховання і спорту
Олені ЛИСЕНКО

ВІДГУК

офіційного опонента **Пашкова Ігоря Миколайовича**, кандидата наук з фізичного виховання і спорту, доцента, доцента кафедри однокорств Харківської державної академії фізичної культури, на дисертаційну роботу **Сови Володимира Миколайовича за темою: «Вплив засобів спортивної підготовки на розвиток психофізіологічних властивостей юних таеквондистів»**, подану на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт

Актуальність обраної теми. Таеквон-до І.Т.Ф. є відносно молодим видом спорту в Україні, проте користується значною популярністю серед різних верств населення та характеризується динамічним розвитком і високими спортивними досягненнями українських спортсменів на міжнародному рівні. При цьому постійне зростання конкуренції на світовій спортивній арені потребує пошуку нових ефективних підходів до оптимізації тренувального процесу та підвищення результативності змагальних дій таеквондистів на різних етапах багаторічної спортивної підготовки.

Результативність змагальної діяльності в єдиноборствах пов'язана з психофізіологічними властивостями спортсменів, високий рівень прояву яких зумовлює здатність якомога швидше зрозуміти та оцінити поточну ситуацію двобою, оперативно та безпомилково реагувати на зовнішні мінливі подразники та ухвалювати адекватні рішення для успішної реалізації техніко-тактичних дій. Змагальна діяльність у єдиноборствах висуває високі вимоги

до рівня розвитку психофізіологічних властивостей спортсменів, таких як швидкість зорово-моторних реакцій, рухливості та сили нервових процесів, оперативної пам'яті й уваги, що й обумовлює необхідність їх дослідження.

Прояв психофізіологічних особливостей нервових процесів у кваліфікованих спортсменів багато в чому визначається специфікою їх тренувальної та змагальної діяльності в конкретному виді спорту.

В процесі вивчення індивідуальних особливостей психофізіологічних властивостей вищої нервової діяльності спортсменів необхідно враховувати, що їх показники залежать від функціонального стану спортсмена, на який впливають фактори зовнішнього середовища, в тому числі тренувальні та змагальні навантаження. При цьому психофізіологічні властивості спортсменів різних видів спорту, незважаючи на значну генетичну детермінованість, змінюються в процесі спортивної підготовки залежно від специфіки тренувальних засобів

Виявлення впливу тренувальних вправ різної спрямованості на прояв психофізіологічних властивостей юних таеквондистів, дозволить визначити ефективні засоби та підходи до їх розвитку як якостей, що впливають на успішність змагальної діяльності у єдиноборствах. Враховуючи вище наведене, актуальність дисертаційного дослідження Сиви В.М. не викликає сумнівів.

Дослідження виконано відповідно з планом науково-дослідної роботи кафедри фізичного виховання і педагогіки спорту Київського столичного університету імені Бориса Грінченка «Інноваційні технології навчально-тренувального процесу у фізичному вихованні та спорті" (№ державної реєстрації 0124U000490).

Наукова новизна дисертаційної роботи.

Наукова новизна в повній мірі відповідає результатам дослідження.

У роботі розкриті наукові розробки, що представлено вперше: здійснено аналіз психофізіологічних властивостей юних таеквондистів 10-12 років у динаміці тренувальних занять, зокрема оцінено зміни показників латентного

періоду складної зорово-моторної реакції (вибору одного подразника з трьох), функціональної рухливості та сили нервових процесів, властивостей короткочасної пам'яті та уваги, розумової працездатності в основній та заключній частинах тренувального заняття в порівнянні з підготовчою частиною; виявлено взаємозв'язок психофізіологічних показників та показників результативності техніко-тактичних дій юних таеквондистів у поєдинках спарингу; обґрунтовано, систематизовано та впроваджено в тренувальні заняття юних таеквондистів комплекси допоміжних вправ для розвитку психофізіологічних властивостей; доведено позитивний вплив упроваджених комплексів допоміжних вправ на розвиток психофізіологічних властивостей юних таеквондистів та обґрунтовано відповідні пропозиції щодо їх використання в тренувальних заняттях.

Окрім того, підтверджені наукові дані щодо: позитивного впливу тренувальних засобів на психофізіологічні властивості спортсменів; загальні відомості щодо прояву психофізіологічних властивостей нервових процесів у кваліфікованих спортсменів, які визначаються специфікою їх тренувальної та змагальної діяльності; науково обґрунтовані ефективні підходи щодо врахування психофізіологічних властивостей спортсменів в процесі їх підготовки; застосування методів оцінки психомоторних здібностей у єдиноборствах, психофізіологічних особливостей спортсменів бойових мистецтв, психофізіологічних аспектів спаринг-партнерів у тхеквондо, психофізіологічних характеристик елітних спортсменів, зв'язків типологічних особливостей нервової системи з високими спортивними досягненнями борців, сенсомоторних реакцій у спорті та в бойових мистецтвах; вплив тренувальних засобів на розвиток психофізіологічних властивостей спортсменів різних видів спорту; взаємозв'язок рівня прояву сенсомоторних реакцій з показниками підготовленості юних таеквондистів.

Теоретичне і практичне значення результатів дослідження полягає у виявленні впливу специфічних засобів спортивної підготовки на психофізіологічні властивості юних таеквондистів та розробці й доведенні

ефективності комплексів допоміжних тренувальних вправ для їх розвитку в процесі тренувальних занять. Наведений експериментальний матеріал та зроблені на його основі узагальнення можуть слугувати практичним інструментом для використання запропонованих комплексів вправ у тренувальному процесі юних спортсменів-єдиноборців для розвитку їх психофізіологічних властивостей.

Результати дослідження впроваджено в навчальний процес кафедри фізичного виховання і педагогіки спорту, кафедри спорту та фітнесу, зокрема в такі навчальні дисципліни: «Професійна майстерність фахівця з фізичної культури і спорту» для здобувачів освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальності 017 Фізична культура і спорт, освітньо-професійної програми 017.00.01 «Фізичне виховання», «Загальна теорія підготовки спортсменів» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня спеціальності 017 Фізична культура і спорт, освітньо-професійна програма 017.00.02 «Тренерська діяльність з обраного виду спорту».

Наукова обґрунтованість результатів дослідження, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Обґрунтування наукових результатів дисертації, висновків достатньою мірою обґрунтовані, проведені на основі попередньо отриманих якісних даних теоретичного та емпіричного характеру і використано велику кількість різноманітних методів дослідження та відповідають меті, завданням, об'єкту та предмету дослідження.

Структура та зміст дисертації містить усі необхідні компоненти передбачені кваліфікаційними вимогами. Серед них: анотації, перелік умовних скорочень, вступ, п'ять розділів основного тексту, висновки, список літератури та додатки.

Рівень виконання поставленого наукового завдання та оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності. Загальний рівень дисертаційної роботи В. М. Сиви вважаємо високим, таким, що

засвідчує глибинну й усебічну обізнаність автора у відповідній науковій проблематиці оволодіння методологією наукового пошуку, зумовлюючи теоретичну за практичну переконливість наведених міркувань. Це забезпечує високий рівень наукової обґрунтованості положень, які викладені в дисертації.

Апробація результатів дисертації. Повнота викладу основних результатів дисертації у наукових публікаціях. Основні результати дисертації висвітлено у 13 наукових публікаціях, із них 7 у співавторстві, зокрема: 6 статей (2 у співавторстві) – у наукових фахових виданнях, включених на дату опублікування до переліку фахових видань України; 7 публікацій (5 у співавторстві), у яких додатково висвітлено результати дисертації.

Структура та зміст дисертації, її самостійність, завершеність, відповідність вимогам щодо оформлення й обсягу. Дисертаційна робота складається з анотацій, переліку умовних скорочень, вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних літературних джерел, додатків. Дисертація ілюстрована 19 таблицями та 29 рисунками. Список використаних літературних джерел містить 246 найменувань, з яких 167 кирилицею, 79 латиницею. Загальний обсяг дисертаційної роботи складає 201 сторінок.

У **вступі** дисертаційної роботи обґрунтована актуальність роботи, зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами, визначено мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, наведені методи дослідження, розкрито наукову новизну, відображено особистий внесок автора, наведено дані про апробацію результатів дослідження і їх впровадження в практику, структуру та обсяг дисертації.

У першому розділі **«Характеристика психофізіологічних властивостей як фактора, що впливає на результативність змагальної діяльності з врахуванням специфіки виду спорту та вікових особливостей спортсменів»** (с. 35-77) узагальнено особливості таеквон-до І.Т.Ф. як виду єдиноборства, встановлено рівень дослідженості проблеми

оцінювання та врахування психофізіологічних властивостей спортсменів в єдиноборствах як фактора, що впливає на результативність змагальної діяльності; охарактеризовано структуру змагальної діяльності у таеквон-до І.Т.Ф. та особливості підготовки юних таеквондистів; досліджено сучасні підходи до використання засобів спортивної підготовки в тренувальному процесі юних таеквондистів.

Результати наукового пошуку, відображеного в першому розділі, представлено у 3 публікаціях здобувача.

У другому розділі **«Методи й організація дослідження»** (с.78-88) розкрито методологію дослідження, наведені та описані використані методи дослідження, які використовувались відповідно до об'єкту, предмету, мети та завдань дослідження, представлено організацію дослідження.

Для реалізації поставленої мети та завдань дослідження в дисертаційній роботі використано широкий діапазон методів дослідження: аналіз науково-методичної літератури та ресурсів Інтернет-мережі; соціологічні методи (анкетування); психофізіологічні методи (інструментальні та бланкові методики); педагогічне спостереження; педагогічний експеримент; методи математичної статистики.

Дисертаційна робота була виконана в рамках трьох основних етапів.

На першому етапі проводилася систематизація матеріалу відповідно темі роботи: охарактеризовано особливості таеквон-до І.Т.Ф. як виду єдиноборства та проаналізовано вплив рівня розвитку психофізіологічних властивостей спортсменів на успішність змагальної діяльності в єдиноборствах; проаналізовано психофізіологічні властивості юних спортсменів з врахуванням їхніх вікових особливостей та використання засобів спортивної підготовки в тренувальних заняттях юних таеквондистів. На підставі вивчення та аналізу даних спеціальної літератури та мережі Інтернет сформульовано тему, мету, завдання, об'єкт і предмет досліджень, підібрано методи та розроблено програму підготовки роботи.

На другому етапі здійснено оцінювання психофізіологічних властивостей юних таеквондистів та тхеквондистів в процесі тренувальних занять, зокрема досліджено показники латентного періоду складної зорово-моторної реакції (вибору одного подразника з трьох), функціональної рухливості та сили нервових процесів, властивостей короткочасної пам'яті та уваги, розумової працездатності) в підготовчій, основній та заключній частині заняття. Здійснено аналіз обсягу та результативності техніко-тактичних дій юних таеквондистів в процесі модельних змагань за програмою спарингу та виявлено взаємозв'язок отриманих показників з психофізіологічними показниками. Вивчено та узагальнено практичний досвід тренерів, які займаються підготовкою юних таеквондистів. Практичною базою дослідження було обрано спортивні клуби таеквон-до «Спарта»" (м. Київ); «Korol Team" (м. Київ); спортивний клуб тхеквондо (ВТФ) «Nam Team» (с. Гореничі, Київська обл.)

На третьому етапі розроблено комплекси тренувальних вправ, спрямованих на розвиток психофізіологічних властивостей юних таеквондистів та впроваджено у тренувальний процес. Для перевірки ефективності запропонованих комплексів тренувальних вправ проведено педагогічний експеримент. Здійснено аналіз та узагальнення результатів проведеного дослідження; сформульовано висновки та пропозиції. Здійснено оформлення роботи та підготовку до захисту.

В експерименті прийняли участь 27 юних таеквондистів, віком 10-12 років, підготовка яких здійснюється згідно Навчальної програми з таеквондо для дитячо-юнацьких спортивних шкіл. Для виявлення ефективності запроваджених засобів учасників експерименту було розподілено на основну (15 спортсменів) і контрольну (12 спортсменів) групи).

У третьому розділі **«Особливості психофізіологічних властивостей юних таеквондистів та їх вплив на результативність техніко-тактичних дій»** (с.89-117) виявлено зміни показників психофізіологічних властивостей юних таеквондистів у динаміці тренувальних занять. Виконано аналіз

показників функціональної рухливості й сили нервових процесів юних таеквондистів у різних частинах тренувального заняття. Проведено оцінювання показників короткочасної пам'яті, уваги та розумової працездатності юних таеквондистів під впливом тренувальних засобів. У процесі кореляційної обробки результатів було встановлено взаємозв'язок показників психофізіологічного стану та результативності техніко-тактичних дій юних таеквондистів у поєдинках спарингу. Результати досліджень, представлені в даному розділі, опубліковані у 8 публікаціях автора.

У четвертому розділі **«Розвиток психофізіологічних властивостей юних таеквондистів із використанням комплексів допоміжних вправ у процесі тренувальних занять»** (с. 118-140) здійснено аналіз практичного досвіду використання засобів розвитку психофізіологічних властивостей юних таеквондистів у тренувальному процесі (результати анкетного опитування). Досліджено і впровадження в тренувальні заняття комплексів допоміжних вправ для розвитку психофізіологічних властивостей юних таеквондистів. Виконано оцінку ефективності впливу комплексів тренувальних вправ на розвиток психофізіологічних властивостей юних таеквондистів. Результати досліджень, представлені в даному розділі, опубліковані у 3 публікаціях автора.

У п'ятому розділі **«Аналіз та узагальнення результатів дослідження»** (с.141-152) здійснено аналіз даних, які підтверджують та доповнюють наявні наукові розробки, а також нові результати у контексті зазначеної теми.

Загальні висновки дисертаційної роботи Сиви Володимира Миколайовича подані на належному методологічному рівні. Висновки структурно відповідають завданням дослідження та змісту основного тексту роботи, є логічними та відображають основні результати дослідження.

За структурою та змістом дисертаційне дослідження має послідовність та логічність. Дисертаційну роботу завершують список використаних джерел та додатки.

Дотримання академічної доброчесності у дисертації та наукових публікаціях. Детальне аналізування структури та змісту, вивчення наукових публікацій автора та наданого звіту про перевірку дисертації дали підстави стверджувати про *відсутність ознак порушення принципів академічної доброчесності*.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації.

Позитивно оцінюючи дисертаційну роботу Сови Володимира Миколайовича, можна зазначити деякі зауваження, побажання і дискусійні питання, які не знижують важливих наукових здобутків дисертанта:

1. Автор зазначає «Крім того, відмічається й зменшення коефіцієнта варіації для величини ЛП РВ1-3 до заключної частини заняття..», але коефіцієнт варіації не наведений ні в таблицях ні в рисунках, на які він посилається (табл. 3.1, рис. 3.1, с. 92).

2. У розділі 3.2. автором досліджувався аналіз змагальної діяльності юних тхеквондистів, в таблицях 3.4, 3.5, 3.6 зазначається $n=29$, потребує уточнення це кількість поєдинків які досліджувалось, або по одному поєдинку учасника дослідження, яким чином здійснювався аналіз змагальної діяльності та які методи дослідження використовувались?

3. Автор зазначає що встановлені вірогідні відмінності між показниками у підготовчій, основній і заключній частинами заняття (табл. 3.1). На наш погляд необхідно було представити рангові критерії значущості.

4. У тексті дисертації с. 114, дисертантом наведено кореляційну залежність психофізіологічних показників та результативності техніко-тактичних дій юних таеквондистів у спарингу, потребує уточнення, який саме кореляційний аналіз було використано та яку шкалу оцінювання було застосовано.

5. У тексті дисертації с. 114, автором зазначається, «Періодично використовувався змагальний метод, що дозволяло підвищити емоційність тренувального заняття. Під час використання змагального методу спортсменів було розділено на команди, кожний учасник отримував бали за

виконання вправ та завдань із подальшим підрахунком командного результату...». В теорії та методиці спорту застосування змагального методу пов'язане з високими вимогами до техніко-тактичних, фізичних і психологічних можливостей спортсмена та забезпечує інтегральне вдосконалення різних сторін підготовленості спортсмена; потребує уточнення, що автор розуміє під змагальним методом.

6. У загальних висновках недостатньо уваги приділено авторським комплексам тренувальних вправ для розвитку психофізіологічних властивостей юних таеквондистів.

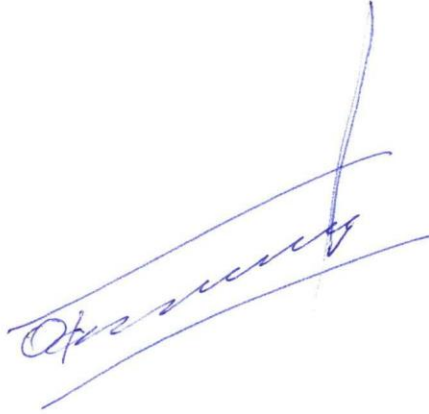
Загальний висновок про рівень набуття здобувачем теоретичних знань, відповідних умінь, навичок та компетентностей. Загалом робота має завершений вигляд. Результати дисертаційного дослідження дають достатньо повну відповідь на поставлені мету і завдання роботи, об'єктивно підтверджені достатнім кількісним фактичним матеріалом і відповідним педагогічним експериментом. Висловлені критичні міркування не ставлять під сумнів наукову концепцію дослідження, не знецінюють теоретичної та практичної вагомості отриманих результатів і не впливають на загальне позитивне враження від роботи. Вони стосуються переважно дискусійних питань або відкривають перспективи подальших наукових пошуків.

Висновок. Дисертаційна робота Сиви Володимира Миколайовича на тему «Вплив засобів спортивної підготовки на розвиток психофізіологічних властивостей юних таеквондистів» є завершеним самостійним дослідженням, що має наукову новизну, практичне значення, відповідає вимогам до оформлення дисертації, затвердженим Наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. № 40 (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки від 31.05.2019 р. № 759) і «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (із змінами)» затверджену Постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р.

№ 44. Дисертант **Сова Володимир Миколайович** заслуговує присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт.

Офіційний опонент:

кандидат наук з фізичного
виховання та спорту, доцент,
доцент кафедри одноборств
Харківської державної
академії фізичної культури,

Ігор ПАШКОВ

Підпис ПАШКОВА Ігоря засвідчую

Проректор з науково-педагогічної роботи
Харківської державної академії
фізичної культури

Олег ОЛЬХОВИЙ